

CZU 347.15/.17

DOI 10.5281/zenodo.5578023

ESENȚA JURIDICĂ A NUMELUI CA ATRIBUT DE IDENTIFICARE A PERSOANEI FIZICE

Grigore ARDELEAN,
doctor în drept, conferențiar universitar

Atributele de identificare a persoanei fizice constituie instituții juridice ce reglementează drepturi din categoria drepturilor personalității, menite să facă posibilă individualizarea persoanei din multitudinea acestora, precum și să identifice subiectele dreptului angajate în raporturi juridice de orice fel. Din toate elementele identificatoare ale persoanei în societate, mai cu seamă în raporturi juridice, cel mai semnificativ este cel a numelui, fapt care ne determină să arătăm adevărata sa importanță, utilitate practică și implicație în viața juridico-civilă ca instituție distinctă, determinantă la individualizarea persoanei fizice.

Cuvinte-cheie: persoana fizică, numele persoanei fizice, atribute de identificare a persoanei, prenume, patronimic, pseudonim, drept personal nepatrimonial.

LEGAL ESSENCE OF THE NAME AS AN ATTRIBUTE OF IDENTIFYING THE INDIVIDUAL

Grigore ARDELEAN,
PhD, Associate Professor

The attributes of identification of the natural person constitute legal institutions that regulate rights from the category of personality rights, meant to make possible the individualization of the person from their multitude, as well as to identify the subjects of law engaged in legal relations of any kind. Of all the identifying elements of the person in society, especially in legal relations, the most significant is that of the name, which determines us to show its true importance, practical utility and involvement in legal and civil life as a distinct institution, determining individualization of the natural person.

Keywords: natural person, name of the natural person, attributes of identification of the person, first name, patronymic, pseudonym, non-patrimonial personal right.

Introducere. Cu mult timp în urmă, chiar de la apariția sa, dreptul a simțit necesitatea de a-și recunoaște și distinge subiectele după anumite semne care, datorită împrejurărilor și naturii lor reglementate, au primit denumirea de „semene juridice” [21, p. 59], preluate din viața socială, acolo unde ele reprezintă elemente ce formează numele persoanei (nume de familie, prenume, patronimic).

Deși decurge dintr-o cauză socială, unde fiecare individ primește un nume pentru a fi identificat și deosebit de semenii săi, instituția identificării persoanei fizice suferă de o puternică și complexă încărcătură juridică, fără de care nu poate fi

percepută persoana în calitate de subiect de drept, indiferent dacă se angajează în raporturi juridice sau nu.

În acest sens, pe bună dreptate se afirmă [12], că în teoria dreptului civil, la capitolul „Persoanele”, se dezvoltă tema identificării juridice a persoanei fizice, nu a personalității exemplarului uman. Identificarea juridică se justifică prin aceea că fiecare ins este interesat de ea în calitatea sa de participant la multitudinea de raporturi juridice.

De aceea, spunem că instituția juridică a identificării persoanei fizice prezintă interes pentru materia dreptului în general, iar pentru dreptul civil, în mod particular, fiind o instituție ce-i

aparține, o reglementează și o face disponibilă pentru toate celelalte ramuri ale dreptului (dreptul penal în cazul identificării persoanei făptuitorului, dreptul fiscal pentru identificarea contribuabilului, dreptul comercial, dreptul administrativ etc.).

Scopul articolului constă în prezentarea importanței și semnificației juridico-civile a numelui persoanei ca atribut de identificare a persoanei în raporturi juridice, dar și în societate de semenii săi. Individualizându-se ca titular de drepturi și obligații proprii.

Metodele și materialele aplicate în procesul studiului fac parte din categoria celor mai diverse, fiind utilizate metodele cele mai eficiente în materia cercetării juridice, dintre care enumerăm: metoda analizei, metoda sintezei, metoda deducției, metoda sistemică, metoda istorică, metoda comparativă, precum și metoda empirică.

Rezultate obținute și discuții. Toate în lume au un început, chestiune valabilă și pentru numele persoanei. Când s-a născut ideea atribuirii unui nume omului, nimeni nu știe. Cert este faptul că identificarea omului cu ajutorul numelui este foarte veche, tot atât de veche ca și apariția vieții sociale [13, p. 5]. În trecutul îndepărtat, la populațiile primitive, alegerea, purtarea sau schimbarea numelui au fost determinate de credința oamenilor în puterea numelui. Potrivit uneia dintre credințele dominante, numele era identificat cu viața persoanei care-l purta.

La vechii egipteni se considera că numele face parte din elementele individului, care nu moare o dată cu trupul, că numele poate înlocui persoane și că prezența numelui presupune prezența persoanei [15, p. 100].

În Europa, erau cunoscute mai multe sisteme onomatologice. În Grecia antică, spre exemplu, persoanele fizice aveau un nume unic: Aristotel, Platon, Pericle, Socrate etc.

La romani, numele se compunea din trei elemente, fiecare element având semnificație diferită. Ceea ce se numea nomen sau nomen gentile, era comun membrilor aceleiași ginți. Acesta era precedat de un al doilea element, denumit praenomen, care era chemat să ajute la identificarea persoanelor între ele în cadrul aceleiași ginți, iar cel de-al treilea element al numelui îl constituia cognomenul, care în esență însemna porecla. Acest sistem era considerat mai potrivit pentru atingerea scopului (adică identificarea persoanelor fizi-

ce) și mai prezenta avantajul că indica și legătura de filiație și rudenie a persoanei. Acest sistem a fost părăsit după căderea Imperiului Roman și s-a mers pe linia sistemului numelui patronimic, care s-a alcătuit în funcție de împrejurări (după locul de origine, a profesiei avute, după porecla purtată, după denumirea animalelor etc.), precedat de un prenume, care se alegea dintre numele sfinților [14, p. 12].

Definiția numelui persoanei fizice

Având în vedere că legea nu definește instituția juridică a numelui persoanei, această misiune a fost preluată de doctrină care a definit numele persoanei fizice ca fiind un cuvânt sau mai multe cuvinte care individualizează persoana fizică în societate.

Într-o manieră asemănătoare, numele persoanei fizice este definit și în literatura autohtonă de specialitate, ca fiind un cuvânt sau o totalitate de cuvinte cu ajutorul cărora persoana fizică se individualizează în societate [10, p. 281].

Evident, definițiile arătate într-un stil lacunar se expun asupra întregii esențe ce caracterizează numele persoanei fizice, însă aici s-ar mai cere de concretizat că persoana într-o societate, dar nu numai, și în raporturile juridice, poate fi individualizată din multitudinea semenilor săi, numai dacă toate aceste cuvinte ce ar intitula absolut toate elementele din care se compune numele (nume de familie, prenume, patronimic) vor fi utilizate cumulativ (ex: Antonescu Vladislav Moisei).

În această consecutivitate de idei, prezentăm propria definiție a numelui persoanei fizice, aceasta fiind o combinație de cuvinte utilizate împreună la individualizarea persoanei fizice în societate, precum și în cadrul raporturilor juridice în care se angajează.

Natura juridică a dreptului la nume – temelia instituției numelui persoanei fizice

De la apariția instituției numelui persoanei fizice în viața dreptului civil, doctrina își tot pune întrebarea: care este natura juridică a dreptului la nume, este un drept patrimonial sau este un drept subiectiv din categoria celor personal nepatrimoniale?

Cu toate că orice tânăr, aflat la început de cale, pe băncile Facultății de drept, ar răspunde fără a se gândi prea mult, că dreptul la nume este un drept personal nepatrimonial, marii doctrinari ai tuturor timpurilor au încercat să contrazică, cumva, această teză.

Prin urmare, în dreptul francez, M. Planiol a negat faptul că numele ar avea un caracter de drept subiectiv, susținând că el nu este nimic mai mult decât o instituție de poliție civilă, ce coincide cu numărul din actul eliberat pentru siguranța statului [19, p. 403].

Alți autori dau de înțeles că numele este un drept de proprietate [21, p. 59], atunci când menționează că numele patronimic constituie un bun făcând parte din patrimoniul familiilor, de care pot fi legate amintiri de familie, de stimă și de onoare, de care nimeni nu se poate bucura de el decât membrii familiilor legitime. Tot în doctrina franceză, s-a considerat că dreptul la nume este cel mai energic din toate drepturile subiective, fiind un veritabil drept de proprietate. În calitate de obiecție la această afirmație, s-a arătat, de asemenea, în jurisprudența franceză că dreptului la nume îi lipsește un atribut al dreptului de proprietate, și anume, dreptul de dispoziție, deci, este un drept inalienabil.

Într-adevăr, suntem de acord cu autorul ce susține această realitate și care mai spune că numele fiind un element al personalității, nu este o valoare patrimonială. A face dintr-un element extrapatrimonial obiectul unui drept de proprietate ar însemna să se confunde „a fi” cu „a avea” [20, p. 215].

Legislația Republicii Moldova a rezolvat problema eventualei controverse, prin stipulare expresă în conținutul Codului civil (art. 43 – drepturi ale personalității) că, în condițiile legii, orice persoană fizică are dreptul la viață, la sănătate, la integritate fizică și psihică, la libera exprimare, la nume, la onoare, demnitate și reputație profesională, la propria imagine, la respectarea vieții intime, familiale și private, la protecția datelor cu caracter personal, la respectarea memoriei și corpului său după deces, precum și la alte asemenea drepturi recunoscute de lege.

Despre obligația de a avea un nume

Codul civil, așa cum și alte legi de specialitate ce se preocupă de garantarea, stabilirea și modificarea numelui persoanei fizice, nu conțin norme exprese ce ar impune obligativitatea omului de a avea un nume. Cu toate acestea, reieșind din spectrul larg de reglementare a instituției numelui, din interpretările doctrinare, precum și din caracterelor juridice ale sale, persoana fizică, atâta timp cât deține acest statut, este obligată să aibă un nume cu care să se identifice în societate, mai ales în ra-

porturile juridice de orice fel.

Cum poate fi demonstrat acest fapt? Foarte simplu, prin deducție, începând de la examinarea obligațiilor impuse părinților din momentul nașterii copilului. Or, potrivit art. 22 alin. (1) din Legea nr.100/2001, obligația de a declara nașterea copilului o au părinții, chiar și în cazul copilului găsit sau abandonat, există obligația ca acestuia să i se stabilească un nume de către oficiul de stare civilă care înregistrează nașterea (art. 25 alin (5) din aceeași lege).

Prin urmare, de la această obligație pornesc toate celelalte proceduri (obligatorii), începând de la prezentarea actelor de identitate ale părinților (din care se formează și se înscrie numele de familie al copilului) și terminând cu eliberarea certificatului de naștere care conține datele de identificare a persoanei nou-născute (create). Altfel nici nu se poate, deoarece în lipsa atributelor de identificare ale persoanei fizice, individul cu statut de om și nu de persoană, rămâne în afara civilizației, având situația similară celui născut în cadrul unui trib (astăzi încă mai fiind descoperite în zonele aflate departe de civilizație).

Deci, în lipsa unor reglementări exprese, persoana este obligată să poarte un nume, fapt impus de constrângerile și condițiile pe care le dictează societatea modernă.

Spuneam încă în capitolul întâi că în pofida faptului că persoana dobândește drepturi și obligații de la naștere sau chiar de la concepere, ea nu primește statutul de persoană, dacă nu primește elementele cu care poate fi identificată în societate (nume de familie, prenume, domiciliu), nu este recunoscută de lumea dreptului ca persoană fizică subiect al său, iar pe cale de consecință, rămâne la statutul de om.

După cum se afirmă și în literatura de specialitate, fiind o instituție de evidență a populației, persoana fizică este obligată să poarte numele său și să se facă cunoscut în societate în toate situațiile cu consecințe juridice. Dreptul la nume implică, deci, și obligația de a exercita acest drept, fără posibilitatea de a-l schimba, decât în cazurile și condițiile prevăzute expres de lege.

Elementele de structură ale numelui persoanei fizice

Dacă în vorbirea curentă întrebi pe cineva: care îți este numele? el îți răspunde Ion, Gheorghe sau Vasile, iar dacă-l întrebi de familie el î-ți spune: Avram, Postolachi sau Țurcan, atunci în sens

juridic lucrurile nu stau chiar așa. Ion, Gheorghe și Vasile este prenumele persoanelor respective și nu numele lor, iar Postolachi, Țurcan etc., nu sunt familii, ci nume de familie. Varianta corectă, recunoscută de legea civilă și care, de fapt, ar trebui să fie respectată și în vorbirea curentă este următoarea: dacă întrebi pe cineva care îi este numele de familie, atunci ar trebui să-ți răspundă: Avram, Postolachi sau Țurcan; dacă îl întrebi care îi este prenumele, trebuie să-ți răspundă: Ion, Gheorghe sau Marin, iar atunci când îl întrebi care îi este numele, ar trebui să-ți numească toate elementele din care se alcătuiește numele persoanei (nume de familie, prenumele, patronimicul, în unele cazuri) adică, Postolachi Gheorghe, Țurcan Vasile etc.

Printre altele, folosirea incorectă a cuvintelor ce desemnează elementele de structură ale numelui, în special numele de familie (familia), este consecința traducerii directe din limba rusă și folosite o perioadă îndelungată de timp în teritoriul Basarabiei, astăzi Republica Moldova. Or, în legislația civilă a Federației Ruse (art. 19 alin.1 din CC al FR) numele se alcătuiește din familie, nume și patronimic (гражданин приобретает и осуществляет права и обязанности под своим именем, включающим фамилию и собственно имя, а также отчество...) [5].

Așadar, potrivit legislației noastre, dar nu numai, numele persoanei, în sens îngust, corespunde cu numele de familie, iar în sens larg, se compune din nume de familie și prenume (Țurcan Vasile). Or, după cum se mai spune în doctrina română [16, p. 34-39], numele este un atribut al personalității, format din două laturi: una individuală și una familială.

Așadar, după cum spunem, în sensul legii civile (art. 36 alin. 2 din CC), numele cuprinde numele de familie și prenumele, iar în cazul prevăzut de lege, și patronimicul, elemente pe care le vom descrie în compartimentele imediat următoare.

Numele de familie

Provenit din latinescul *nomen gentile*, numit astăzi nume de familie (în dreptul francez – *nom de famille*, în dreptul german – *Geburtsname*), acesta reprezintă un element esențial al numelui persoanei, care combinat cu patronimicul și alte date despre ea, persoana poate fi identificată cu ușurință atât în interesul ei, cât și în interesul întregii societăți.

Numele de familie este un drept nepatrimonial al personalității, la care persoana are dreptul

să pretindă chiar de la naștere (copilul are dreptul la un nume de familie – art. 55 din Codul familiei), format, de obicei, dintr-un cuvânt, iar uneori, la dorința persoanelor (de regulă, cei ce se căsătoresc), din mai multe cuvinte (ex: Garștea-Drăgușan) reunite.

În mod firesc, numele de familie nu aparține doar unei persoane, ci unei familii, mai multor familii ce alcătuiesc mari familii, dinastii, constituind o emblemă familială [20, p. 214].

Despre varietatea modalităților de stabilire a numelui de familie, vom discuta detaliat în compartimentele ce urmează, nu înainte de a preciza că în acest sens legea civilă prevede posibilitatea dobândirii (stabilirii) numelui de familie doar prin filiație (legătură de rudenie între copii și părinți, descendență).

Stabilirea (dobândirea) numelui de familie prin efectul filiației

Înainte de a trece la prezentarea regulilor cu privire la stabilirea numelui de familie, este necesar să arătăm ce înseamnă filiația. În mod evident, fiind o instituție, preponderent, a dreptului familiei, ar trebui să se identifice în conținutul Codului familiei. Așa și este, numai că nu o întâlnim sub denumirea de filiație, ci sub cea de rudenie, în special cea de rudenie în linie dreaptă, instituție similară filiației. Deci, potrivit art. 45 alin. (1) din Codul familiei, rudenția (filiația) este legătura bazată pe descendența unei persoane dintr-o altă persoană.

În literatura națională de specialitate, noțiunea de filiație exprimă două înțelesuri. În sens larg, filiația desemnează un șir neîntrerupt de nașteri care leagă o persoană de un strămoș al ei, iar în sens restrâns, filiația reprezintă raportul de descendență dintre un copil și fiecare dintre părinții săi, adică maternitatea și paternitatea [11, p. 8].

Acestea fiind clarificate, mai avem de precizat că există diverse situații (ipostaze) în care poate apărea procedura stabilirii numelui de familie. Prima și cea mai simplă este situația în care copilul se naște în căsătorie, părinții poartă același nume de familie și nu există contradicții cu privire la paternitatea copilului. Însă pot exista și situații, evident mai complexe, atunci când copilul este născut în afara căsătoriei, nu sunt cunoscuți părinții (de regulă, tatăl) sau există divergențe cu privire la care din numele de familie să-i fie atribuit copilului (al mamei sau al tatălui) atunci când părinții

poartă nume de familie diferite.

Reguli cu privire la stabilirea numelui de familie al copilului născut în căsătorie

Modul de atribuire a numelui de familie al copilului născut în căsătorie este prevăzut expres în conținutul art. 55 alin. (2) din Codul familiei. Potrivit normei, copilul dobândește numele de familie al părinților săi. Dacă părinții poartă nume de familie diferite, copilul va lua numele de familie al tatălui sau al mamei, în baza acordului comun al acestora.

În caz de litigiu între părinți privind numele de familie și/sau prenumele copilului, decide autoritatea tutelară (art. 55 alin. 4). Cum va decide autoritatea tutelară în privința stabilirii numelui de familie copilului din părinți cu nume de familie diferite, nu se poate cunoaște, atâta timp cât nu există norme ce ar stabili expres respectiva procedură.

În aceste împrejurări, rămâne doar de presupus, mai ales că în practică nu sunt întâlnite cazuri în care autoritatea tutelară să fi stabilit numele de familie a copilului. Credem că în această situație, copilul va primi nume de familie format prin combinarea celor două nume de familie distincte ale părinților săi (spre exemplu: Țurcan-Tutunaru), dar și în acest caz este necesar acordul în scris al ambilor părinți.

În acest sens, potrivit art. 24 alin. (3) din Legea nr. 100/2001, dacă părinții nu au un nume de familie comun sau există o neconcordanță între numele mamei înscris în certificatul medical constatator al nașterii și cel din declarația verbală a declarantului, întocmirea actului de naștere se face pe baza declarației scrise și semnate de ambii părinți, din care să rezulte numele de familie și prenumele copilului.

O altă soluție, ar fi ca un copil să primească numele de familie al tatălui, iar următorul copil pe cel al mamei. Desigur, și în cazul stabilirii numelui de familie format prin combinare ar putea apărea divergențe: primul să fie Țurcan sau Tutunaru? De aceea, în toate aceste cazuri ar fi potrivit ca legea să decidă, deși este anevoios în condițiile în care trebuie să țină cont de principiul nediscriminării. Or, în acest sens, a fost criticată dur legislația Franței de până la 1895 (abrogată prin adoptarea Legii numelui) care se baza pe principiul patronimicului, copilul primea în mod obligatoriu numele de familie al tatălui [8, p. 91].

Stabilirea numelui de familie al copilului

născut în afara căsătoriei

De fapt și de drept, atât copiii din căsătorie, cât și cei din afara căsătoriei beneficiază de aceleași drepturi, chestiune valabilă și în privința dreptului la nume de familie. Din acest considerent, poate, Codul familiei nu instituie o normă separată care să indice regulile referitoare la dobândirea numelui de familie al copiilor din afara căsătoriei. Prin urmare, în materia dobândirii numelui de familie, copii născuți în afara căsătoriei vor urma aceeași soartă ca și cei născuți în căsătorie, părinții cărora poartă nume de familie diferite. Cu toate acestea, ar mai exista aici și unele particularități. Dacă în cazul părinților în căsătorie, cu nume de familie diferite, variantele de stabilire a numelui de familie al copilului sunt mai multe, în cazul părinților necăsătoriți, copilul va primi numele de familie al mamei. De ce? pentru că în acest caz, până la depunerea declarației de recunoaștere a paternității copilului, de către pretinsul său tată, mama va solicita eliberarea certificatului de naștere în care va indica numele ei de familie. În acest caz, filiația se stabilește mai întâi față de mamă, deși nu este exclus că poate fi stabilită mai întâi și față de tată (în cazul în care mama a părăsit copilul, iar tatăl cere eliberarea certificatului de naștere, declarând că el este tatăl copilului).

Cu mai multă claritate în situația descrisă, vine art. 23 din Legea nr.100/2001 prin alineatele 3, 4 și 6. Potrivit acestora, în cazul nașterii copilului din părinți necăsătoriți între ei, dacă lipsește cererea comună a părinților sau hotărârea instanței judecătorești privind stabilirea paternității, numele de familie al tatălui se înscrie după numele de familie al mamei, iar prenumele tatălui – la indicația mamei sau a persoanei care face declarația de naștere. În acest caz, înscrierea datelor privind tatăl copilului la indicația mamei nu poate împiedica stabilirea ulterioară a paternității.

La dorința mamei, rubrica privind datele despre tatăl copilului din actul de naștere poate rămâne necompletată, fapt ce se consemnează la rubrica „Mențiuni”.

Stabilirea numelui de familie a copilului găsit sau abandonat

Potrivit art. 25 alin. (5) din Legea nr.100/2001, în cazurile în care un copil a fost găsit sau abandonat, iar datele despre părinți nu sunt cunoscute, precum nu sunt cunoscute nici numele de familie și prenumele copilului, acestea se stabilesc de către oficiul stare civilă care înregistrează

nașterea. La întocmirea actului de naștere, la rubrica privind datele despre părinți se va înscrie „necunoscuți”. Din aceste prevederi, doar un lucru devine cunoscut, anume că numele de familie poate fi stabilit nu numai prin efectul filiației, dar și prin stabilirea lui de către autorități fără a se lua în considerare (din cauza necunoașterii) relațiile de rudenie (filiația).

Schimbarea numelui de familie prin efectul filiației

Ținând seama de faptul că numele de familie este dobândit, în principal, prin efectul filiației, toate schimbările intervenite asupra numelui de familie a părinților poartă cu sine (determină), în mod obligatoriu, și schimbările numelui de familie al copilului.

De fapt, acest lucru este reglementat expres în conținutul Codului familiei (art. 56 alin. (3), potrivit căruia schimbarea numelui de familie al ambilor părinți atrage după sine schimbarea numelui de familie al copilului, iar în cazul schimbării numelui de familie al unuia dintre părinți, numele de familie al copilului poate fi schimbat în baza acordului comun al părinților. În lipsa unui atare acord, decide autoritatea tutelarea. Schimbarea numelui de familie și/sau a prenumelui copilului care a atins vârsta de 10 ani se face, în toate cazurile, cu acordul acestuia.

Schimbarea numelui de familie prin efectul adopției

Schimbarea numelui de familie al copilului, dar și a prenumelui poate avea loc și prin efectul adopției. În acest sens, potrivit art. 43 din Legea nr. 99/2010 [6], la adopție, copilului i se asigură dreptul de a-și păstra numele și prenumele. Însă, la cererea adoptatorilor, instanța de judecată poate schimba numele copilului adoptat, dacă acest fapt nu afectează interesul superior al copilului și dreptul lui la nume, atribuindu-i numele adoptatorilor sau al unuia dintre adoptatori (soț ori soție) dacă ultimii poartă nume diferite.

Din motive temeinice, instanța, încuviințând adopția, poate dispune, la cererea adoptatorului, schimbarea prenumelui copilului adoptat. Pentru schimbarea numelui și/sau a prenumelui copilului adoptat care a împlinit vârsta de 10 ani se cere și acordul lui.

În caz de schimbare a numelui și/sau a prenumelui copilului adoptat, se face mențiunea respectivă în hotărârea judecătorească privind încuviințarea adopției, iar organul de stare civilă

competent operează aceste modificări în actul de naștere al copilului potrivit normelor stabilite în legislația cu privire la actele de stare civilă.

Schimbarea numelui de familie pe cale administrativă (la cererea persoanei)

În temeiul art. 49 din Legea nr. 100/2001, persoana care a împlinit vârsta de 16 ani are dreptul să-și schimbe numele de familie și/sau prenumele.

Schimbarea numelui de familie și/sau a prenumelui persoanei care nu a atins majoratul se soluționează cu acordul părinților, adoptatorilor sau tutorei acesteia, cu excepția cazurilor obținerii capacității depline de exercițiu de către solicitant până la atingerea majoratului, în modul prevăzut de lege.

În acest sens, potrivit art. 56 alin. (1) al Codului familiei, în baza cererii comune a părinților (sau a unuia dintre ei), oficiul stare civilă poate schimba numele de familie și/sau prenumele copilului care nu a atins vârsta de 16 ani. În caz de litigiu între părinți, problema privind schimbarea numelui de familie și/sau a prenumelui copilului este soluționată de către oficiul stare civilă, cu concursul autorității tutelare în a cărei rază teritorială își are domiciliul minorul, ținându-se cont în exclusivitate de interesele copilului.

Modificarea numelui de familie prin schimbarea stării civile

Dacă în subiectele imediat anterioare am discutat despre schimbarea numelui de familie, în subiectul de față vom vorbi despre modificarea acestuia, schimbarea și modificarea fiind considerate procedee diferite deși pot avea același rezultat.

Pentru a fi mai expliciti, vom începe de la faptul că în art. 36 alin. (3) din CC se spune expres că „numele de familie se modifică prin efectul schimbării stării civile....”, deci modificarea este un efect al schimbării și nu sunt fenomene juridice similare. Schimbarea este o acțiune, un procedeu juridic, pe când modificarea este rezultatul acestei acțiuni.

Din alt unghi de vedere, dacă în cazurile de schimbare a numelui de familie descrise mai sus (prin efectul filiației, pe cale administrativă), cuvântul ce intitulează numele de familie schimbat (Țurcan), se substituie (schimbă) în totalitate cu un alt cuvânt (Tutunaru), în cazul modificării acestuia, nu are loc numaidecât înlocuirea (schimbarea), ci se poate modifica și prin reunire (Țurcan-Tutunaru). Deci, în acest ultim caz, spu-

nem că numele de familie s-a modificat, dar nu s-a schimbat, el existând (supraviețuind) într-o altă formulă [8, p. 978].

Modificarea numelui de familie prin efectul căsătoriei

La încheierea căsătoriei, soții, la dorință, își aleg numele de familie al unuia dintre ei sau cel format prin conexarea numelor ambilor drept nume de familie comun ori fiecare dintre ei își păstrează numele de familie pe care l-a purtat până la căsătorie, ori conexează numele de familie al celui alt soț la numele de familie propriu. Conexarea numelor de familie nu se admite când cel puțin unul dintre ele este dublu.

Schimbarea numelui de familie al unuia dintre soți nu implică schimbarea numelui de familie al celui alt soț (art. 17 alin. (1), (2) și (3) din Codul familiei).

Modificarea (revenirea) numelui de familie după divorț

În momentul înregistrării divorțului, soții pot păstra numele de familie ales la încheierea căsătoriei sau pot reveni la numele de familie purtat până la încheierea acestei căsătorii (art. 17 alin. 4 din Codul familiei).

În mod evident și logic, nu putem vorbi despre revenire la numele de familie al soților avut până la căsătorie, dacă după încheierea căsătoriei, fiecare a rămas cu numele său de familie.

Cu titlu de remarcă, divorțul nu implică în mod obligatoriu schimbarea numelor de familie a copiilor, acest lucru se poate întâmpla doar la dorința lor, evident cu acordul ambilor părinți dacă copiii au vârsta de până la 16 ani.

Prenumele

Prenumele este un element al numelui persoanei fizice ce folosește, împreună cu celelalte elemente ale sale (nume de familie și patronimic), dar și alte atribute de identificare (domiciliu, stare civilă) la identificarea și individualizarea ei.

Prenumele persoanei, de obicei, este alcătuit dintr-un singur cuvânt (Maria, Ioana, Dumitru), iar la dorința celor ce îl atribuie (de regulă, părinții), poate fi format și din mai multe cuvinte (Ana-Maria, Maria-Ioana etc.). Or, acest lucru este permis de lege (art. 55 alin. (3) din Codul familiei), atunci când se spune că copilul va purta un prenume simplu sau unul compus din două prenume, potrivit voinței ambilor părinți, cu condiția ca acestea să fie formate din cuvinte decente.

În caz contrar, organul de stare civilă poate

refuza înscrierea unor prenume care sunt formate din cuvinte indecente ori ridicole (art. 24 alin. (2) din Legea nr. 100/2001).

În ce privește indecența cuvintelor, ar fi destul de clar, mai anevoios este de apreciat care cuvinte sunt ridicole și care nu. Spre exemplu, în India, pe timpul pandemiei de Coronavirus, o familie și-a numit copiii gemeni născuți în acea perioadă cu cuvintele „Corona”, respectiv, „Virus”.

În rest, prenumele are aceleași caractere juridice caracteristice și numelui de familie, aceleași reguli de înscriere în actele de stare civilă, precum și de schimbare pe cale administrativă.

Patronimicul

Patronimicul este un element alternativ de identificare a persoanei fizice, nefiind unul obligatoriu, respectiv, nu se înscrie în actul de identitate al persoanei, decât doar la dorința ei.

De altfel, potrivit art. 5 alin. (5) fraza a II-a din Legea nr. 100/2001, la dorința persoanei de naționalitate alta decât cea moldovenească, se înscrie și patronimicul acesteia care derivă de la prenumele tatălui.

Printre altele, în anul 2018 a existat o inițiativă legislativă de a introduce în conținutul legii în discuție a obligativității înscrierii patronimicului în actul de identitate, ea fiind respinsă, motivându-se că în procesul de transcriere a patronimicului persoanei de origine rusă va fi scris diferit de cel al persoanei de origine moldovenească, ceea ce va genera interpretări confuze și nemulțumiri din partea titularilor.

Pseudonimul – element accesoriu de identificare a persoanei fizice

Pseudonimul este un element accesoriu de identitate a persoanei [9], un nume fals pe care persoana și-l alege în mod liber, pentru a se individualiza în societate, mai ales într-un domeniu de activitate desfășurată de scriitori, artiști, în domeniile tehnico-științifice [17], sau chiar în cercuri de prieteni. În acest sens, în cuprinsul Legii nr. 139/2010 [7], atunci când se enumeră la art. 9 drepturile nepatrimoniale (morale) de autor, pe segmentul dreptului la nume (alin. (1) lit. b.(b)), se menționează dreptul autorului de a decide cum va figura numele său în timpul valorificării operei (numele adevărat, pseudonimul sau anonim).

Pseudonimul poate fi alcătuit dintr-un cuvânt sau dintr-o combinație de cuvinte, din aceeași limbă sau din diferite limbi.

Utilizarea numelui

În temeiul art. 37 al Codului civil, orice persoană are dreptul la respectul numelui său.

Persoana fizică dobândește și exercită drepturile și execută obligațiile în numele său. Cel care utilizează numele altuia este răspunzător de toate confuziile sau prejudiciile care rezultă.

Atât titularul numelui, cât și soțul sau rude-

le lui apropiate pot să se opună acestei utilizări și să ceară repararea prejudiciului.

Persoana fizică este obligată să ia măsuri pentru avizarea debitorilor și creditorilor săi despre schimbarea numelui și poartă răspundere pentru prejudiciile cauzate prin nerespectarea acestei obligații.

Referințe bibliografice

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.08.1994, nr. 1.
2. Codul civil al Republicii al Moldova, adoptat prin Legea nr.1107-XV din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.06.2002, nr. 82-86.
3. Codul civil al Republicii Moldova, aprobat prin Legea R.S.S. Moldovenești din 26 decembrie 1964. Veștile Sovietului Suprem al RSS Moldovenești, 1964, nr.36.
4. Codul civil al României, aprobat prin Legea 71/2011, republicată. În: Monitorul oficial al României, 15.07.2011, nr. 505, art. 916 alin. (1).
5. Гражданский кодекс Российской Федерации часть 2, от 22 декабря 1995 года. N.14-ФЗ от 26 января 1996 г.
6. Legea Republicii Moldova, nr. 99 din 28-05-2010 privind regimul juridic al adopției. Monitorul Oficial nr. 131-134 30-07-2010
7. Legea nr.139 din 02.07.2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe. Monitorul Oficial nr. 191-193 din 01.10.2010.
8. Ardelean Grigore, Drept civil. Persoana fizică. Persoana juridică, Chișinău, Ed. Cartea Militară, 2021, p. 91.
9. Drept civil. Persoanele. Coordonator, I. Trofimov, Chișinău, Tipografia „Elena V.I.”, 2004.
10. Baieș S., Roșca N., Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică, Chișinău, Ed. Cartier Juridic, 2004.
11. Rotaru-Maslo L., „Stabilirea filiației firești a copilului în dreptul internațional privat – probleme și soluții”. În: revista „Legea și viața”, nr. 9(2016), p. 8.
12. Mihai Gh., Mihai E., Persoană, personalitate, responsabilitate. www.revcurerjur.ro.
13. Lupulescu D., Numele și domiciliul persoanei fizice, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1982.
14. Lupulescu D., Lupulescu A.M., Identificarea persoanei fizice, București, Ed. Lumina Lex, 2002.
15. Lupan E., Pop I.S., Tratat de drept civil Persoanele, București, Ed. C.H. Beck, 2007.
16. Chelaru E. Drept civil. Persoanele, București, Ed. All Beck, 2003, p. 39-43.
17. Andrei P.P., Cadrul juridic actual al dreptului la pseudonim. În: RRD, nr. 5, 1978.
18. Terré F., Fenouillet D., Droit civil. Les personnes. La famille, 6-e édition, Paris, Dalloz, 1996.
19. Alexandresco D., Principiile dreptului civil român, ed. a III-a, vol. I, București, 1926.
20. Cornu G., Droit civil. Introduction. Les personnes. Les biens, 8-e édition, Paris, Edition Montchrestien, 1997.
21. Carbonnier J., Droit civil. Les personnes, 21 édition, Paris, PUF, 2000.

Despre autor

Grigore ARDELEAN

doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Drept privat”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: ardeleangrigore@mail.ru
<https://orcid.org/0000-0002-5203-358X>